

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน หมู่ที่ 3
ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา

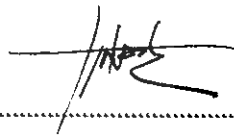

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544
ISBN...

หน้าอนุมัติ

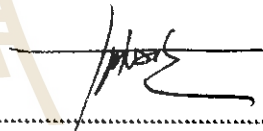
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ สีลกุล)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ สีลกุล)

(อาจารย์พงศ์มิตร โพธิ์กลาง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน 9 ปี 2545 พ.ศ.

๙ ต.ค. 2545

บทคัดย่อ

พูนศักดิ์ ศิริกิจวาร์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ สิลกุล และอาจารย์พงศ์มิตร โพธิ์กลาง , 153 หน้า

ISBN...

การจัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งหมู่บ้านคลองมะค่าหิน หมู่ที่ 3 ตำบลวังกะทะ อำเภอกาบเชิง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ได้รับการจัดสรรเงินจากธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 เข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน เลขที่ 06-4303-20-081744-7 รวมผู้กู้ 59 ราย เป็นเงิน 900,000 บาท ดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 12 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ผู้ไปลงทุนเพิ่มในอาชีพหลักของผู้กู้ คือเกษตรกรรม ในการกู้เงินของหมู่บ้านคลองมะค่าหิน ซึ่งจะมีคณะกรรมการ 15 คน เป็นผู้พิจารณาโครงการและอนุมัติเงินกู้ตามความเหมาะสม ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลให้กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหินบรรลุเป้าหมายได้แก่ ผู้กู้ทำการกู้เงินกองทุนไปประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ผู้กู้สามารถมีรายได้เป็นตัวเงินเพิ่มสามารถมีเงินไปใช้จ่ายในครอบครัวและมีเหลือสำหรับชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านอีกด้วย ส่วนปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ หนี้สินเดิมของชาวบ้านก่อนที่จะมีกองทุน 1 ล้านเข้ามา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน คือ ระยะเวลาในการชำระหนี้เงินกู้ควรจะมีการกำหนดระยะเวลาตามประเภทของกิจกรรมที่ผู้กู้เสนอโครงการ เพราะในแต่ละกิจกรรมระยะเวลาในการดำเนินงานต่างกันและควรมีการส่งเสริมแนะนำชุมชนได้มีการทำธุรกิจร่วมกันในลักษณะอาชีพเสริมเพื่อการดำเนินงานกองทุนจะได้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา ...พูนศักดิ์ ศิริกิจวาร์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ...

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา ...

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้ประเมินขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ ผู้นำชุมชน และ
กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดี ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการ
ดำเนินงานประเมิน ดังนี้

อาจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ ศิลกุล และอาจารย์พงศมิตร โพธิ์กลาง อาจารย์ที่ปรึกษา
อาจารย์ ดร.พัฒนา กิตติอาษา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชา
เทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
พัฒนาการอ่านและแปลตอบต. ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่
นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนที่
ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณชาวบ้านซับพลูที่ให้ความร่วมมือในการ
ตอบคำถามต่าง ๆ

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมส่งเสริมการศึกษาก่อนหน้านี้
ตลอดมา จนทำให้ผู้ประเมินประสบความสำเร็จในชีวิต

พูนศักดิ์ ศิริถาวร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	1
3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี	2
4. วิธีดำเนินการ	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	4
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6
4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
5. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	
1. วิธีการประเมินโครงการ	18
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
3. ตัวแปรที่ใช้ชี้วัดในการประเมินโครงการ	23
4. เครื่องมือการประเมินโครงการ	28

	หน้า
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	30
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ	
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	34
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	42
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	46
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	47
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	47
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	49
2. วิธีดำเนินการ	49
3. ผลการดำเนินการ	49
4. อภิปรายผล	50
5. ข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	53
ภาคผนวก	54
ก. แบบรายงาน บร.1—บร.12	
ข. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔	
ค. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕	
ง. แบบติดตามสังเกตการณ์เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
จ. แผนที่แสดงอาณาเขตของตำบลวังกะทะ	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สตัมเฟิลบีม	11
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชิป	21
3. ระบบการทำงานของโครงสร้างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	24

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ดุลการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530-2539	38
2. จำนวนร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร	41
3. แสดงจำนวนแหล่งน้ำในหมู่บ้าน	42

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

หมู่บ้านคลองมะค่าหิน หมู่ที่ 3 ตำบลวังกะทะ อำเภอปากช่อง ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และ ได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงสมควรที่จะมีการประเมินและผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิตกองทุน หลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านคลองมะค่าหินนี้ มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองบ้านคลองมะค่าหิน

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

2.3 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านคลองมะค่า หินและระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แนว คิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

ซึ่งรูปแบบของ ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) นี้ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมิน ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการ ประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องการดำเนินโครงการประเด็น ปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความ เหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์รวมทั้ง เทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่อง ของการดำเนินการที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการในช่วงต่อไปมี ประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือ การปรับเปลี่ยนโครงการ

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหินในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพีชีพโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียน บทที่ 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

5.1 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.2 ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

5.3 ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ระดับหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตามทฤษฎีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท นั้นในแต่ละหมู่บ้านจะต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับขึ้นมา และทำการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบในการจัดตั้งกองทุน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้ทำการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.1 นโยบาย

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริม สร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้าง ศักยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

1.2 ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1.2.1 เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
- 1.2.2 ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 1.2.3 เกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อย โอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 1.2.4 เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 1.2.5 กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 หลักการ

- 1.3.1 ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3.2 ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลและประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน

1.3.3 ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก

1.3.4 ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.3.5 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ (ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

1.4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.4.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.4.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

1.4.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

1.4.5 เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ 2544)

2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด คือ

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

เพื่อให้การบริหารจัดการหมู่บ้านคล่องตัวมากขึ้น ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออมเสียสละเอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดย จึงสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องไว้ดังนี้

ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกองทุนหมู่บ้านคล่องตัวมากขึ้น"

ที่ตั้งกองทุน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา รหัส 30130

ระเบียบนี้ใช้ข้อบังคับตั้งแต่ประชุมเป็นต้นมา

(หมู่บ้านคล่องตัวมากขึ้น, 2544)

3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งจะต้องเป็นไปตาม ระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ที่ว่า

3.1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมิใช่ครัวเรือนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

3.1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

(ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการ โดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

3.2.2 เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกัน กำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสิทธิภาพ

3.2.3 ความพร้อมในการจัดระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินการด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้วคณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

3.2.4 การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกัน ดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบ ตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่น ๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

3.2.5 การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมืองกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้วก็ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกันเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

(สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

3.3.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจะต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อ คณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

3.3.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม และจำเป็น

3.3.3 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ ธนาคารเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

3.3.4 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

3.3.5 ให้คณะกรรมการกองทุน กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และเปิดเผยอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

3.3.6 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

3.3.7 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุไว้ หรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน เป็นไปอย่างรวดเร็วในขอบเขตอย่างกว้างขวางของสังคมไทยทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาบุคลากรในส่วนที่จะทำหน้าที่เป็นมันสมองของท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในอันที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นปมเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความรู้ ให้แก่ส่วนที่จะดำเนินต่อไปของสังคมได้ เพื่อรับรองการพัฒนาในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร

วัตถุประสงค์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.4.1 มีความรู้ความสามารถในการวางแผนจัดการ โครงการและประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.2 มีความรู้ความสามารถในการวิจัย คิดตามประเมินผลโครงการ และใช้ประโยชน์จากการประเมินผลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

3.4.3 มีจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ให้เกิดความเข้มแข็ง

(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2544)

3.5 บทบาทหน้าที่ของนักศึกษา

3.5.1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ

3.5.2 ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน

3.5.3 ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1 หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีระบบ ซึ่ง กิปสันและคณะ (อ้างใน สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือ การใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบและเครื่องมือในการวิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินโครงการ

เพราะเป็นการศึกษา และมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยขององค์การ หรือหน่วยเปลี่ยนสภาพ นั่นคือชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิต (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545)

การประเมินโครงการตามรูปแบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) ได้กำหนดประเด็นที่ประเมิน ตามหลักการทฤษฎีระบบ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

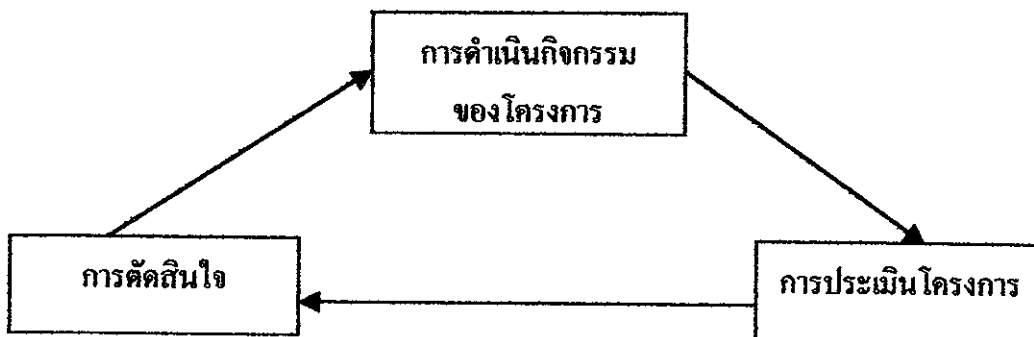
4.1.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งสภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ

4.1.2 การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) คือความสอดคล้องของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการ ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ เช่น นโยบาย เป้าหมาย ของรัฐที่เกี่ยวกับกองทุน ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศักยภาพชุมชนด้วยความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น

4.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เช่น กระบวนการช่วยเหลือการตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุน และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการกฎเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและจังหวัด เป็นต้น

4.1.4 การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) ซึ่งผล (Out) ผลกระทบ (Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ต่างก็มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ เช่น ศึกษาผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้านความสามารถในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ว่าประสบผลสำเร็จ ถ้าไร มีรายได้เพิ่มหรือขาดทุนอย่างไร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี, 2544)

สตีฟเพิมบิม กล่าวว่า “ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

แผนภาพที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สัตว์เฟลปป์

สัตว์เฟลปป์ ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

ที่มา: หนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการและการประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544, หน้า 90

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

- 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้โดยการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
- 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
- 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

5. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่ยอมรับในการดำรงชีวิตของคน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารการจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

- 1) ประชาชนไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมประชุม หรือไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมประชุม และออกความคิดเห็น
- 2) ประชาชนเบื่อหน่ายต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อย ๆ เพราะประชาชนบางรายอาจมี ธุระหรือต้องไปทำงาน
- 3) ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานต่างถิ่น ไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง
- 4) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแต่ไม่กล้า

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- 1) สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ
- 3) กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุม และช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นของประชาชน

5.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.2.1 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

- 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของคนและชุมชนที่จะแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- 2) สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกัน และกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของคนและชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทน ชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างค่อนเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชน ซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่ สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนด วิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของ ชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการ พึ่งตนเองเอื้อประ โยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความ สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้อง ถิ่น ภาคราชการองค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่า เทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

- 1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 2) เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
- 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
- 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

5.2.2 ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

- 1) ประชาชนบางส่วนขาดความสามัคคีกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันขัดแย้งกันเองภายใน ชุมชน
- 2) ผู้นำชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง
- 3) ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
- 4) สมาชิกในชุมชน ไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้

5.3 เครื่องมือการเรียนรู้

ในด้านของการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครื่องมือการเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครื่องมือที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานคร อีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งต้องมีความเข้าใจในที่นี้คือ การทำงานของเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่าสนใจ

5.3.1 หลักการ

แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน / ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ใช้แนวการฝึกกำลังกันเป็นกลุ่ม และการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช้การจัดตั้งองค์กร หรือโครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำไม่ใช่พื้นที่ทดลองหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

5.3.2 วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่าย

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

5.3.3 ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

- 1) แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคช่องว่าง และข้อจำกัด ที่สกัดกันหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต
- 2) วิธีการปฏิบัติที่ทำให้บังเกิดผลดีที่สุดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ธุรกิจชุมชน

5.4.1 ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1) หน่วยงานของรัฐ
- 2) หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
- 3) โครงการหลวง
- 4) บ้าน วัด โรงเรียน

5.4.2 ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

5.4.3 ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวการบริหารรายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อและการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็นธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

5.4.4 การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญาไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสงบสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ปัญหาธุรกิจชุมชน

- 1) ประชาชนไม่มีความสามัคคีรวมกลุ่มกัน
- 2) ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการทำธุรกิจ
- 3) ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน
- 4) ชุมชนไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือกัน และชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการร่วมกลุ่มอาชีพ
- 2) ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการประกอบธุรกิจ
- 3) สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนโดยรวม
- 4) หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

5.5 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชี มีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการจะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชี ตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่ หรือประเภทบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวดคือ

- 1) หมวดสินทรัพย์
- 2) หมวดหนี้สิน
- 3) หมวดทุน (เงินกองทุน)
- 4) หมวดรายได้
- 5) หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจมีรูปร่างต่างๆ กัน อาจมีตัวตน หรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนกำไร จากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชี กำไร สะสม ดังนั้น ทุนจึงประกอบด้วยเงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากการดำเนินกิจกรรมหรือเงินที่ได้รับและ ไม่มีภาระต้องจ่ายคืน

เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้ จากการขายปฏิ รายได้จากเงิน
บริจาคหรือเงินรางวัลต่าง ๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่า
อาหารและค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือ
เงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำ
บัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถามรายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝาก
ธนาคาร เพิ่มขึ้น หรือลดลงเท่าไร เพราะอะไร

ปัญหา

- 1) คณะกรรมการกองทุน ขาดความเข้าใจในการทำบัญชี
- 2) ข้อมูลในบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน
- 3) ไม่มีผู้ตรวจสอบและประเมินผลการทำบัญชี การใช้จ่ายเงินและทรัพย์สิน
ของกองทุน

แนวทางการแก้ปัญหา

- 1) จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุน
- 2) ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะ
- 3) ให้นำหน่วยงานของรัฐบาลจัดเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบทำบัญชีกองทุนแต่ละ
หมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยพิจารณาประกอบของโครงการ อาทิ จุดประสงค์ของโครงการ วิธีดำเนินการ ข้อดี และข้อบกพร่องผลตอบแทนที่ได้รับ ต้นทุน ความคุ้มค่า โอกาสความสำเร็จ หรือความสอดคล้องของโครงการกับแผนงานหลัก เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขโครงการที่จะทำการตัดสินใจการคัดเลือกโครงการไปดำเนินการต่อไป

1. วิธีการประเมินโครงการ

1.1 การประเมินโครงการโดยระบบ

เป็นการนำองค์ประกอบทุกส่วนของระบบของโครงการมาประเมินจำแนกออกเป็น

4 ระบบ

1.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมายจัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อม ทำให้ได้ซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

1.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร Cost and Benefit ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้างเวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพแต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษาผลกำไรอาจไม่อยู่ในรูปแบบตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้น ๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคำถามที่จะใช้ตั้งแต่ระดับกว้าง ๆ และคำถามเฉพาะ

1.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนการที่ได้รับอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ Feedback แก่ผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน
- 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

- 1) แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากร วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผลความเข้าใจและเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้นและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

- 2) เกี่ยวกับการวางโครงการ และการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการระหว่างการดำเนินการโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน

- 3) ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญ ๆ ของโครงการ โครงร่าง เป็นต้นว่าในทัศนที่ที่ต้องการ ปริมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้

เพื่อที่จะบรรยายว่าอะไรเกิดขึ้นจริง ๆ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่าทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

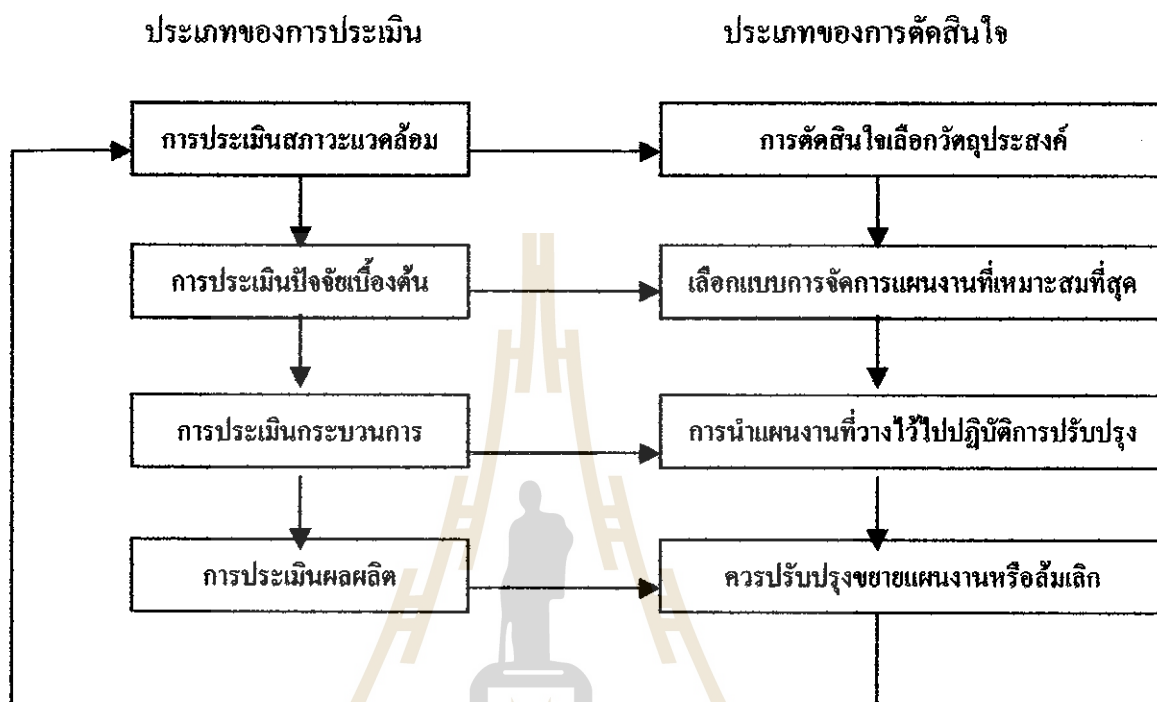
- 1) การจัดทำนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- 2) เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- 3) การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการหรือในแผนงานเอง
- 4) การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

โดยสรุปภายใต้การประเมินกระบวนการ สารนิเทศจะถูกรวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินงานโครงการต้องการสารนิเทศนั้น อาจจะมีบ่อยทุกวันถ้าจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะเวลาแรก ๆ ของโครงการทั้งนี้ การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารนิเทศที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่ยังต้องบันทึกสารนิเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของโครงการด้วย

1.1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไป ของการประเมินผลผลิตจะรวมถึงต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าากำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้กับมาตรฐานสัมบูรณ์ Absolute criteria หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ Relative criteria ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

สรุปความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจแบบจำลองซิป

(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2525.)

ที่มา : หนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2545

การนำเอาแบบจำลองซิปไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

- 1) จัดหาโครงการ ศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ
- 2) โครงการที่มีอยู่ยังไม่ได้ลงมือกระทำ
- 3) โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินอยู่

1.2 การทำงานของกระบวนการประเมิน

การประเมินโครงการที่มีประสิทธิภาพ สามารถจำแนกเป็นขั้นตอน ได้ดังนี้

1.2.1 วิเคราะห์ความต้องการในการดำเนินโครงการของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 วิเคราะห์เทคนิคทางวิชาการ และสถานะแวดล้อมของโครงการ อาทิ ความ

สอดคล้องของหลักการและเหตุผลกับจุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ

1.2.3 วิเคราะห์ปัจจัยเบื้องต้นที่เข้าสู่โครงการ

1.2.4 วิเคราะห์การบริหารโครงการ และการจัดรูปแบบโครงการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการประกอบด้วยระเบียบวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการประเมินทั้งสิ้น เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับแบบแผน คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคืออะไร ทำไมจะต้องมีการกำหนดประชากรก่อนการประเมิน กลุ่มตัวอย่างมีความสำคัญและจำเป็นอย่างไร คำถามต่าง ๆ เหล่านี้มีผู้ประเมินจะต้องทำความเข้าใจก่อนเริ่มต้นทำการประเมิน

2.1 ความหมายและประเภทของประชากร

ประชากร (Population) หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิต เช่น วัตถุ หิน แร่ธาตุต่าง ๆ ก็ได้ ซึ่งมีลักษณะที่สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ เพื่อความสะดวกในการประเมินจึงแบ่งประเภทของประชากรออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1.1 ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) ประชากรแบบจำกัด คือ ประชากรที่สามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนสมาชิกเงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกเงินฝากสัจจะ จำนวนนักเรียนในหมู่บ้าน จำนวนรถยนต์ในพื้นที่ทำการศึกษา จำนวนสมาชิกหมู่บ้าน เป็นต้น

2.1.2 ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือ ประชากรที่ไม่สามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนปลาในบ่อน้ำ จำนวนผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ 1 คำบล 1 ผลิตภัณฑ์ในตลาด เป็นต้น

การกำหนดขอบเขตของประชากร ย่อมขึ้นอยู่กับขอบเขตวัตถุประสงค์การประเมินโครงการและประโยชน์ที่จะนำผลการประเมินไปใช้ เช่น ในที่นี้ขอบเขตการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เทพคลองมะค่าหิน ประชากรที่ใช้ในการประเมินจะอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านคลองมะค่าหิน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และจะต้องกำหนดหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เช่น ประชากรที่ต้องศึกษาเป็นบุคคล หน่วยการวิเคราะห์จะต้องเป็นบุคคล ถ้าประชากรของการศึกษาเป็นหน่วยงาน หน่วยการวิเคราะห์จะต้องเป็นองค์กรหรือหน่วยงาน โดยใช้วิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานที่ได้ถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างก็ตาม ดังนั้นการกำหนดหน่วยการวิเคราะห์จึงจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสำคัญและผู้ประเมินได้กำหนดการวิเคราะห์ในการประเมินครั้งนี้ ไว้ดังนี้

1) หน่วยบุคคล ได้แก่ สมาชิกในหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ

2) หน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน หน่วยงานป้องกันยาเสพติด หน่วยงานกองทุนหมู่บ้าน หน่วยงานสตรีกลุ่มแม่บ้าน หน่วยงาน อสม. ภายในหมู่บ้าน

3) หน่วยพืช ได้แก่ ประเภทสวนไม้ยืนต้น ประเภทสวนพืชล้มลุก ประเภทพืชไร่

4) หน่วยสัตว์ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงทั่วไป สัตว์เลี้ยงเพื่อเป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อการค้า

5) หน่วยวัตถุ ได้แก่ รถยนต์ สิ่งของ อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน เครื่องมือทางการเกษตร

2.2 ความหมายของกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาค้นคว้ากลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชากรที่นำมาศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1) วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร

2) ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

2.2.2 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยที่ได้ผลตรงกับลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษากับประชากรแต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในการศึกษากับประชากร ดังนั้น การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร เพื่อใช้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรสำหรับการใช้ในการศึกษาจึงเป็นวิธีการที่นักวิจัยนำมาใช้

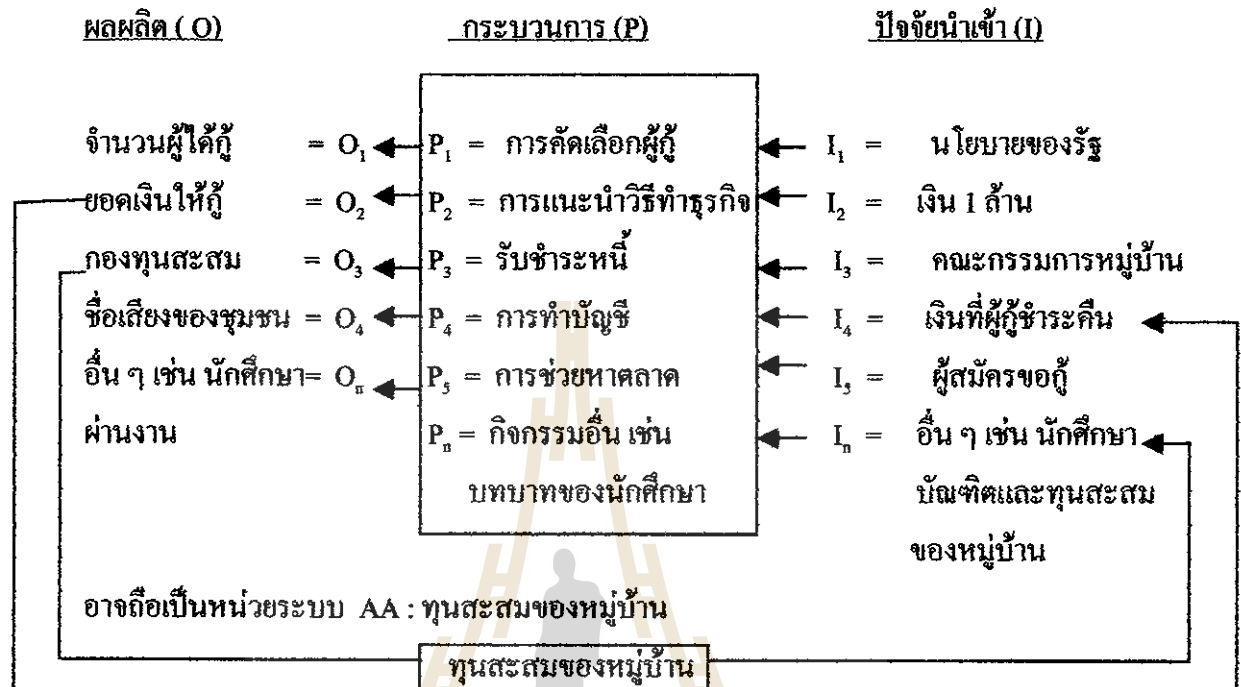
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

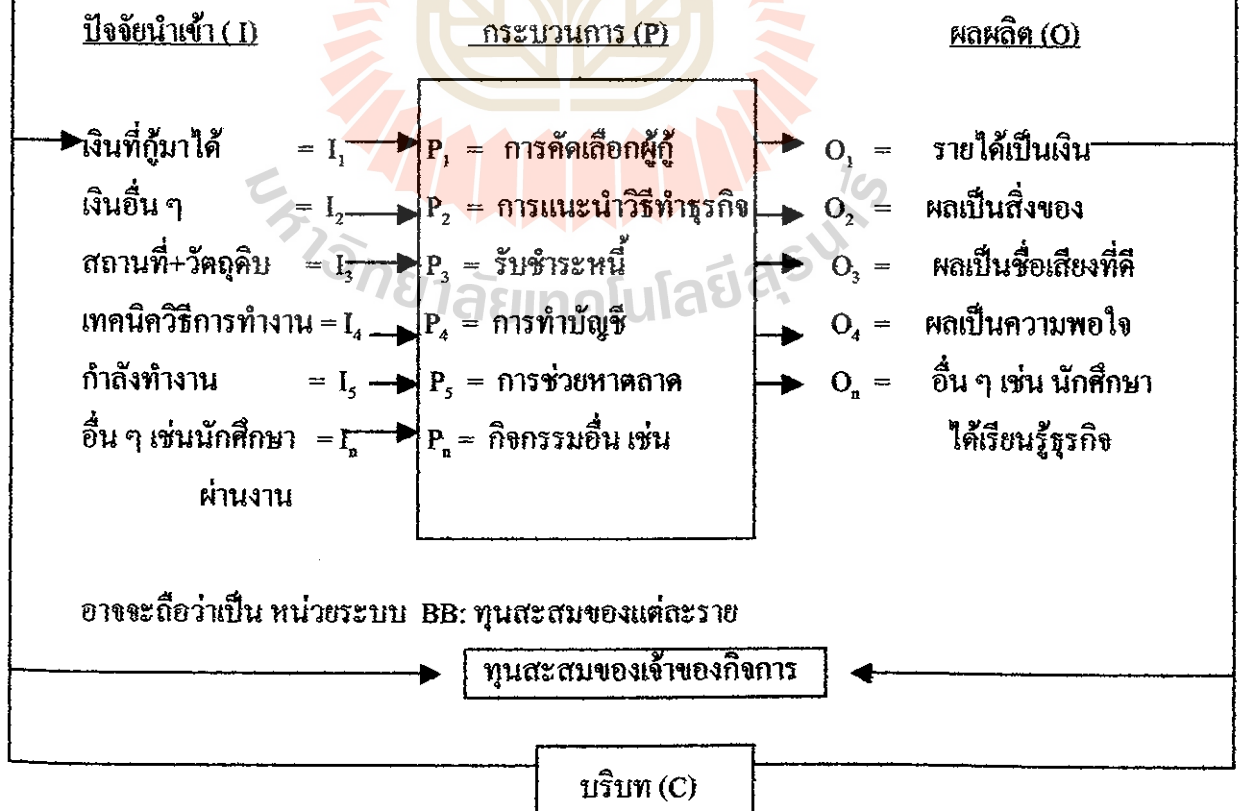
1) หน่วยระบบ A หน่วยระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2) หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินการของผู้แต่ละราย ($B1...Bn$)

แผนภาพที่ 3 ระบบการทำงานของโครงสร้างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัด เพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามกรอบความคิดของหน่วยระบบ A และ B ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.1.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ คือ

1) บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอกประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
- สภาพะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ

2) บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่า และหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่นประกอบไปด้วยตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- สภาพปัจจุบัน
- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
- ด้านวัฒนธรรม
- การรวมกลุ่ม หรือองค์กร
- ภาระหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ดินทำกิน ระดับฐานะทางการเงิน
- ความสามัคคี ความขยัน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งอาหาร
- การแตกแยก ความไม่สามัคคี การละทิ้งท้องถิ่น โรคภัยประจำท้องถิ่น

3.1.2 ตัวชี้วัด ปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2) เงิน 1 ล้านบาท
- 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 5) ผู้สมัครขอกู้
- 6) มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนแล้ว
- 7) มีการระดมทุนสะสมของหมู่บ้าน เช่น เงินฝากสัจจะ

3.1.3 ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) การคัดเลือกผู้กู้
- 2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3) การรับชำระหนี้
- 4) การทำบัญชี
- 5) การช่วยเหลือตลาด

3.1.4 ตัวชี้วัดผลผลิต ของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ผลโดยตรง Immediate Result ตัวแปร ได้แก่ จำนวนผู้กู้ และยอดเงินที่ให้กู้
- 2) ผลกระทบโดยตรง Direct Impact ตัวแปร ได้แก่ จำนวนผู้กู้ที่ได้จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน การขยายกิจการของผู้กู้ การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาใช้
- 4) ผลกระทบทางอ้อม Indirect Impact ตัวแปร ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน มีศักยภาพและความเข้มแข็ง ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เครือข่ายผู้นำชาวบ้าน ได้แก่ จำนวนผู้นำเครือข่าย กิจกรรมพัฒนาเครือข่าย

3.2 ตัวชี้วัดหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 หมวด คือ

3.2.1 ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A (ตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1.1)
- 2) ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A (ตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1.2)
- 3) ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรต่าง ๆ คือ ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว ทักษะสินของผู้ดูแลและเครือญาติ หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล หนี้สินภายนอกของครอบครัว อาชีพหลักของผู้ดูแล รายได้ของครอบครัว ประสบการณ์ในการดำเนินการ เป็นต้น

3.2.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) เงินที่กู้มาได้
- 2) เงินอื่น ๆ
- 3) สถานที่และวัตถุดิบ
- 4) เทคนิควิธีทำงาน
- 5) กำลังทำงาน

3.2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

- 1) การทำกิจการดูวิธี
- 2) การหาตลาดที่ดี
- 3) การหาวัตถุดิบที่ดี
- 4) การทำบัญชี
- 5) การวิเคราะห์ประเมิน

3.2.3 ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ผลโดยตรง ได้แก่ รายได้เป็นเงิน และผู้ดูแลได้ผลิตเป็นสิ่งของ
- 2) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ผู้ดูแลขยายกิจการ ผู้ดูแลได้ทำการที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 3) ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ ผู้ดูแลมีการพึ่งพาตนเอง การกลับคืนถิ่นของประชากร ผู้ดูแลมีชื่อเสียงในการประกอบอาชีพที่สำเร็จ

3.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ผลการศึกษาเนื้อหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน มีประเด็นที่ควรระมัดระวัง ดังนี้

- 1) สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
- 2) สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
- 3) ในชุมชนเกิดการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
- 4) ในชุมชนมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ
- 5) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
- 6) ชุมชนมีการยกย่องคนทำความดี
- 7) ชุมชนมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนชรา เด็ก
- 8) สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 9) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสดำเนินการ
- 10) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น รักใคร่ ประองคองกัน
- 11) ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
- 12) ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

ตัวแปรที่เกิดขึ้นในตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน มีดังนี้

- 1) ด้านความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การยกย่องคนทำความดี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก คือ มาก ปานกลาง น้อย
- 2) การมีอาชีพเลี้ยงครอบครัว ความอบอุ่นรักใคร่ประองคองกัน การรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กร การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คือ เพิ่มขึ้น ลดลง
- 3) โอกาสดำเนินการเพิ่ม ผู้นำที่มีความยุติธรรม การร่วมแก้ปัญหาของชุมชน คือ ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (ปร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

4.1 เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบ มีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์คุณภาพ และประสิทธิภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้วัดจริง

4.2 เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษาดำเนินการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง และถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว อาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้ เช่น บรร.1-12

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

1) การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือการวิจัยที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในที่นี้คือ ตัวของผู้วิจัยเองมาทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ฝ้าสังเกตพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้ไว้ป้องกันการลืมสิ่งที่ได้จากการสังเกตและเพื่อไม่ให้เกิดการสังเกตออกนอกประเด็น ควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงสั้น ๆ รูปแบบของการสังเกตอาจแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

ก. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยผู้วิจัย เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การรับชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยจากสมาชิก

ข. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้วิจัยภายหลัง

2) การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนาแต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นคำถามจาก บรร.1-12

3) แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้มากที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามมีทั้งเขียนให้ตอบ กรอกข้อความสั้น ๆ หรือตอบยาว ๆ รูปแบบของแบบสอบถามที่ทำวิจัย คือ

ก. แบบสอบถามปลายปิด (Closed Form Questionnaire) จะมีข้อความคำถามและคำตอบให้ผู้เลือกตอบโดยตัวเลือกตอบ 2-3 ข้อ เช่น บรร.2

ข. แบบสอบถามปลายเปิด (Opened Form Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ เช่น บรร.3

5. การเก็บข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

5.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล เป็นค่าหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวกับบุคคล เช่น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ผู้รับบริการและผู้ปฏิบัติงานโครงการ

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นค่าหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เช่น สภาพกองทุน สภาพท้องถิ่น

5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม เป็นค่าหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

5.1.4 ข้อมูลด้านความคิด เป็นค่าหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความสามารถที่เกิดจากความสามารถทางสมอง เช่นสติปัญญา ความถนัด

5.1.5 ข้อมูลด้านอารมณ์ เป็นค่าหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด เช่น ความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ

5.1.6 ข้อมูลด้านการกระทำ เป็นค่าหรือคุณลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออก ปฏิบัติ

5.2 วิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้จัดทำได้ใช้วิธีการในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยหลายวิธี ได้แก่

5.2.1 การสังเกต (Observation) การสังเกตกระทำได้โดยการใช้หู ใช้ตา เป็นเครื่องมือในการติดตาม การสังเกตแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1) การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยตัวผู้สังเกตเอง

2) การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้สังเกตหรือผู้วิจัยฟังในภายหลัง

5.2.2 การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. ต่าง ๆ

5.2.3 แบบสอบถามและแบบสำรวจ โดยใช้แบบ บร. ต่าง ๆ เช่น บร. 2 บร. 11

5.2.4 การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน

1) การจัดประชุมระดับตำบลโดยกลุ่มบัณฑิตอาสา

2) การศึกษาจากผู้รู้และแหล่งวิชาการต่าง ๆ

3) การสำรวจ

4) การอภิปรายกลุ่ม

วิธีสังเคราะห์ข้อมูล ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกัน และถ้าพบว่ามีข้อแตกต่างก็ทำการตรวจสอบกับแหล่งที่มาหรือแหล่งอื่นที่มีความเชื่อถือได้ จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงจนได้ประเด็นที่ชัดเจน ดังปรากฏใน บทที่ 4

5.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

การทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้จัดทำได้ใช้ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

5.3.1 กำหนดข้อมูล และตัวชี้วัด ว่ามีอะไรบ้าง เป็นข้อมูลที่อยู่ในลักษณะใด ระดับของข้อมูลใด และจะใช้อะไร เป็นตัวชี้วัดจึงจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงอย่างแท้จริง

5.3.2 กำหนดแหล่งข้อมูล เป็นขั้นตอนของการพิจารณาแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูลอยู่ที่ไหนพร้อมกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่จะมีข้อมูลที่ต้องการอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับความต้องการ

5.3.3 เลือกกลุ่มตัวอย่าง

5.3.4 เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังที่ได้กล่าวมาในข้อ 5.2

5.3.5 สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อที่จะได้เครื่องมือที่มีคุณภาพที่สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน และเชื่อถือได้

5.3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง ซึ่งก่อนจะออกเก็บข้อมูลจะต้องมีการวางแผนและเตรียมวิธีดำเนินการเพื่อที่จะ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้อย่างครบถ้วน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดให้เป็นระบบ เรียบเรียง เพื่อสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความ และสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ โดยการใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ของระดับข้อมูล

ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ ซึ่งสถิติที่นำมาใช้ได้แก่

6.1.1 การแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นค่าสถิติที่แสดงจำนวนในลักษณะของความถี่ของข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เช่น ข้อมูลเพศ ข้อมูลรายนาม ข้อมูลการศึกษา

6.1.2 ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกับกันที่แสดงว่า กลุ่มเป้าหมายคิดเป็นเท่าใด โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานะเท่ากับ 100 หน่วย เช่น ข้อมูลตามแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (ปร.2) มีการคิดคำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มเป้าหมาย}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}} \times 100$$

6.1.3 การวัดค่ากลางขอข้อมูล ค่ากลางที่นำมาใช้มีดังนี้

1) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต เป็นค่ากลางที่เป็นตัวแทนของข้อมูลโดยการนำค่าของข้อมูลทุกตัวมารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนข้อมูล

$$\begin{aligned} \text{โดยที่ } \bar{X} &= \frac{\sum x}{N} \\ \text{เมื่อ } \bar{X} &= \text{ค่าเฉลี่ยเลขคณิต} \\ \sum x &= \text{ผลรวมของข้อมูลทุกตัว} \\ N &= \text{จำนวนของข้อมูล} \end{aligned}$$

2) ฐานนิยม เป็นค่ากลางที่เป็นตัวแทนของข้อมูลที่มีจำนวนมากที่สุดในกลุ่มเป้าหมายโดยการแจกแจงนับความถี่

3) มัธยฐาน เป็นค่ากลางที่เป็นตัวแทนของข้อมูลที่อยู่ในตำแหน่งของข้อมูลทั้งหมดที่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย หรือน้อยไปหามาก

4) การวัดการกระจายของข้อมูล เป็นการอธิบายลักษณะของข้อมูลแต่ละชุดว่ามีความแตกต่างกันมากหรือน้อยเพียงใด สถิติที่นำมาใช้ได้แก่

ค่าพิสัย เป็นค่าสถิติที่แสดงความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่มีค่าสูงสุดกับข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด

$$\text{ค่าพิสัย} = \text{ค่าสูงสุดของข้อมูล} - \text{ค่าต่ำสุดของข้อมูล}$$

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นค่าสถิติที่ได้จากการใช้ค่าความแตกต่างของข้อมูลแต่ละตัวกับค่าเฉลี่ยยกกำลังสอง แล้วนำมาบวกกันพร้อมกับหาค่าเฉลี่ยโดยการหารด้วย N-1 มีสูตรคำนวณ คือ

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\bar{X}$	=	ค่าของข้อมูลแต่ละตัว
	N	=	จำนวนของข้อมูล

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถามการบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

- 6.2.1 กำหนดนิยามอย่างกว้าง ๆ สำหรับปรากฏการณ์ที่มุ่งอธิบาย
- 6.2.2 ระบุข้อสมมุติฐานนำทางที่ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์เบื้องต้น
- 6.2.3 เปรียบเทียบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปรากฏการณ์ที่ใกล้เคียงและมีคำอธิบายอยู่แล้ว
- 6.2.4 ถ้าสมมุติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลในการวิเคราะห์อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนข้อสมมุติฐานได้
- 6.2.5 ถ้าพบปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งกันหลังการวิเคราะห์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนข้อสมมุติฐานใหม่
- 6.2.6 กระบวนการในขั้นตอนที่ 5 ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งได้ข้อสรุป ของปรากฏการณ์โดยไม่มีข้อขัดแย้ง

6.3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนของการนำเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาแจกแจงละเอียด พร้อมกับออกแบบผลการวิเคราะห์ให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสะดวกต่อการใช้งาน

โดยผู้ประเมิน ได้เสนอผลการวิเคราะห์ตามลักษณะข้อมูล ดังนี้

- 6.3.1 นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่เป็นจำนวนสถิติ และตัวเลข ตามแบบ บร. ต่าง ๆ และสารนิพนธ์
- 6.3.2 นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นข้อความตามแบบ บร. ต่าง ๆ และสารนิพนธ์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ธรรวรณ์ พลวิชัย และปริดา โพธิ์ทอง (www, 2545) ได้กล่าวถึงปัญหาความยากจนไว้ว่าปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก กลายเป็นปัญหากระทบไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก สำหรับประเทศไทยการพยายามที่จะลดปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเป็นเป้าหมายที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยให้ความสำคัญ เนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงที่ผ่านมาก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ ทำให้ปัญหาความยากจนลดน้อยลงได้ ภายหลังจากที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ปัญหาความยากจนในประเทศไทยกลับมาเป็นปัญหาเพิ่มขึ้นมาก ธนาคารโลกได้รายงานถึงปัญหาความยากจนของประเทศไทยว่า ปัญหาความยากจนในประเทศไทยกลับมาเพิ่มสูงขึ้นอีก เป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี หลังจากที่มีความยากจนลดลงอย่างมาก ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้มีการเสนอรายงานเกี่ยวกับปัญหาความยากจนโดยกล่าว ในปี 2545 ว่า ภาวะความยากจนจะเพิ่มตามภาวะเศรษฐกิจที่ยังไม่ดีขึ้น เมื่อพิจารณาถึงปัญหาการกระจายรายได้ของครัวเรือนหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พบว่า การกระจายรายได้ในสังคมไทยยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของปัญหาความยากจนนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากของประเทศไทยในขณะนี้ วิกฤติเศรษฐกิจไม่มีส่วนช่วยคนยากจน แต่วิกฤติเศรษฐกิจกลับส่งผลกระทบต่อคนยากจนในสัดส่วนที่สูงกว่าคนรวย ดังนั้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งอีกครั้ง จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ไขปัญหานี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (www, 2545) ยังได้กล่าวอีกว่า ภาวะความยากจนในประเทศไทยขึ้นอยู่กับราคาพืชผลทางการเกษตรเป็นสำคัญราคาพืชผลทางการที่สำคัญ ๆ ลดลงมากทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง จากการวิเคราะห์

สัดส่วนและจำนวนคนจนตามสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนพบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนทำการเกษตรเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนสูงมาก เมื่อเกิดความไม่แน่นอนด้านรายได้ขึ้นเนื่องจากความผันผวนของราคาพืชผลทางการเกษตร ในขณะที่ครัวเรือนไม่มีอาชีพรอง

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคอุตสาหกรรม)

สาระสำคัญ

ส่วนที่ 1 บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมากซึ่งอยู่นอกระบบ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

ในภาคอุตสาหกรรม แรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs

ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยพึ่งพาตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทยใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้นและชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทยและการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม

นอกจากนั้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิต และผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของราษฎรผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

ส่วนที่ 2 ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม

การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาคอขวด โครงสร้าง อันได้แก่ การขาดเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้ามีคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและตรงความต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยแวดล้อม การประกอบธุรกิจ SMEs ได้เปลี่ยนแปลงไปและยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้าและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายใน

ในประเทศหรือตลาดต่างประเทศ ต่างจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่งกัน รวมทั้งต้องมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

- 1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล
- 2) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านการผลิต การตลาดและ

3) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ส่วนที่ 3 กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา SMEs

เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์การพัฒนาข้างต้น จึงกำหนดกลยุทธ์และมาตรการ ประกอบไปด้วย 7 กลยุทธ์หลัก ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ยกระดับความสามารถด้านเทคโนโลยีการจัดการ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาผู้ประกอบการและทรัพยากรบุคคลของ SMEs

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างและขยายโอกาสด้านการตลาดแก่ SMEs

กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มขีดความสามารถของสถาบันการเงินและสร้างกลไกเสริมทางการเงิน เพื่อส่งเสริม SMEs

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของธุรกิจ

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาวิสาหกิจรายย่อยและวิสาหกิจชุมชน

กลยุทธ์ที่ 7 สร้างความเชื่อมโยงและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจครบวงจร

ส่วนที่ 4 กลไกบริหารแผนงาน

กระบวนการบริหารและจัดทำแผนแม่บทฯ ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหารและประสานแผน

สำหรับในส่วนของแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจ้างศึกษา และวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาด

กลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่าเมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ฐานะทางการค้าระหว่างประเทศของไทยอยู่ในภาวะขาดดุลมาตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา โดยขาดดุลการค้าเป็นมูลค่า 905.7 ล้านบาท .ในปี 2494 ประเทศไทยอยู่ในฐานะเกินดุลการค้าเป็นมูลค่า 708.0 ล้านบาท และตั้งแต่ปี 2495 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ประเทศไทยก็อยู่ในฐานะขาดดุลการค้าติดต่อกันมาโดยตลอด ถึงแม้บางปีมูลค่าการขาดดุลการค้าจะลดลงบ้างก็เป็นชั่วคราวเท่านั้น สาเหตุของการขาดดุลการค้าของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม สินค้าออกส่วนใหญ่ที่เป็นหลักในการส่งออกไปขายยังต่างประเทศเป็นสินค้าทางด้านการเกษตร ซึ่งเรียกว่าสินค้าขั้นปฐม (Primary Products) ซึ่งหมายถึงผลผลิตจากไร่นา ป่าไม้ การประมง หรือแร่ธาตุที่มีการแปรรูปในเบื้องต้นเท่าที่จำเป็น ซึ่งได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง กุ้งสด ติบูก เป็นต้น เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่า สินค้าขั้นปฐมนั้นมักจะมีการเคลื่อนไหวด้านราคาอย่างรุนแรงและมีแนวโน้มต่ำลง ในขณะที่การเคลื่อนไหวในด้านความต้องการมีน้อยหรือมากหรืออาจไม่มีเลย ซึ่งเป็นสาเหตุให้รายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมไม่แน่นอน นอกจากนั้นยังประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในตลาดต่างประเทศ ทั้งในด้านการแข่งขันกับประเทศอื่นและการกีดกันการนำเข้าจากประเทศผู้นำเข้า เช่น การกำหนดมาตรฐานคุณภาพของสินค้าที่นำเข้าจากประเทศผู้นำเข้าสูงเกินไป การกำหนดกำแพงภาษีขาเข้าจากประเทศไทยสูงกว่าสินค้าจากประเทศอื่น ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะมิให้มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทย

สินค้าที่ประเทศไทยสั่งเข้า กว่าร้อยละ 80 เป็นสินค้าประเภททุน เครื่องจักรอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาตนเองไปในทิศทางของประเทศกึ่งอุตสาหกรรม ในเมื่อยังไม่มี การพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องสินค้าพื้นฐานเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังจะต้องเสียเปรียบดุลการค้าไปอีกนาน เมื่อได้พิจารณาความแตกต่างระหว่างโครงสร้างของสินค้าเข้าและสินค้าออก แต่เราก็เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้เป็นไปอย่างนี้ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ต้องการขยายงานในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการเกษตรต้องปรับปรุงให้ทัน

สมัย อีกทั้งอุตสาหกรรมก็ต้องขยายตัวออกไปอีกเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตเพื่อการส่งออกอันเป็นหนทางที่จะได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ และช่วยลดดุลการค้าเสียเปรียบในที่สุด

ตารางที่ 1 ดุลการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2530-2539 (มูลค่าล้านบาท)

ปี	มูลค่าการค้า	มูลค่านำเข้า	มูลค่าส่งออก	ดุลการค้า
2530	634,062.1	334,209.0	299,853.1	-34,355.9
2531	916,684.1	513,114.3	403,569.8	-109,544.5
2532	1,178,993.8	662,678.8	516,315.0	-146,363.8
2533	1,442,794.1	852,981.5	589,812.6	-263,168.9
2534	1,684,856.8	959,408.0	725,448.8	-233,959.2
2535	1,857,888.0	1,033,244.7	824,643.3	-208,601.4
2536	2,111,709.0	1,170,846.4	940,862.6	-229,983.8
2537	2,506,862.0	1,369,260.4	1,137,601.6	-231,658.8
2538	3,169,901.4	1,763,591.3	1,406,310.1	-357,281.2
2539	3,244,935.8	1,832,825.2	1,412,110.6	-420,714.6

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ : ปี 2539 เป็นตัวเลขเบื้องต้น

1.3.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นจากแต่ก่อน มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการทำธุรกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ หรือว่าธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ มีโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในเมือง แต่ก็ยังไม่ทิ้งอาชีพเดิม คือเกษตรกรรม มีการทำสวน ทำไร่ และนาข้าว

1.3.5 บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

คนชนบทส่วนใหญ่จะยึดถืออาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเสียส่วนใหญ่ แต่การทำอาชีพนี้ถือว่าเป็นความเสี่ยง ต้องรอฤดูกาล อีกทั้งเมื่อมีการผลิตออกไปต้องเสี่ยงกับราคาของผลผลิต และการที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกิดขึ้นในเมือง มีโรงงานอุตสาหกรรมรวมถึงบริษัทต่าง ๆ เกิดขึ้น ทำให้ทั้งอาชีพเกษตรกรรมหันมาทำงานโรงงาน และเข้ามาแออัดในเมือง บ้างก็ไปทำงานต่างประเทศ ที่เหลืออยู่ส่วนใหญ่จะเป็นคนแก่และเด็ก

1.3.6 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงในอภิศักก็เกิดขึ้นมาโดยตลอดประวัติศาสตร์ แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นก็ไม่ได้เป็นไปตามประเด็นอย่างที่เกิดขึ้นไม่ก็สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งรวดเร็วกว่าชาวบ้านธรรมดา ๆ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ก็ไม่มี แรก ๆ ข้าราชการและพ่อค้า คือแหล่งข้อมูลเดียวพวกเขาเข้าไปบอกชาวบ้านให้ปรับให้เปลี่ยนวิธีการผลิต จากการทำมาหากินเพื่อยังชีพมาสู่การลงทุนผลิตเพื่อขาย ขายให้ได้เงินมาก ๆ จะได้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่กำลังทะลักออกมาจากโรงงานอุตสาหกรรมหมกระหน่ำเข้าสู่หมู่บ้าน รวมทั้งการซื้อกินโดยไม่ต้องเหนียวปากเหนียวท้อง ตั้งแต่เช้ามีคังยังไม่ล้างหน้าล้างตา ตลอดก็มารอที่หน้ากระไลบ้านแล้วเป็นซูเปอร์มาเก็ตเคลื่อนที่ที่มาจากสามล้อบ้างสี่ล้อบ้าง หรือสองล้อที่บางเรียกว่า รถพ่วงพวง มีทุกอย่างที่กินได้ หมูเห็ด ปู ปลา พริก มะเขือ ผัก ข้าวต้ม ขนมน ไปจนถึงข้าวคั่ว พริกคั่ว ที่ไม่ต้องทำให้เหนียว เพราะซื้อสำเร็จรูปสะดวกกว่า “แค่ 2 – 3 บาทเอง” เป็นพฤติกรรมกรบริโภคที่เลียนแบบคนเมือง ซึ่งอยากกินปลาไปซูเปอร์มาเก็ต อยากกินเห็ดไปแมคโคร โลตัส

ข้อมูลข่าวและความรู้ที่ได้รับต่อมา คือ สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ ส่วนหนังสือพิมพ์คงได้รับน้อยเพราะหมู่บ้านไทยยังไม่ได้คุ้มกับวัฒนธรรม การอ่าน วิทยุโทรทัศน์นำเอาค่านิยมใหม่ระบบคุณค่าใหม่เข้าไปหมู่บ้านอย่างรวดเร็วเข้าไปถึงในมุ้งและกลางทุ่งนา

นอนในมุ้งก็ไต่ย็นได้เห็นสิ่งที่สื่อเหล่านี้ยัดเยียดให้บริโภคให้อยากกินอยากได้อีก เป็นให้ฝันดีฝันเด่น เป็นสุขอยู่ในโลกที่ไม่เป็นจริงให้ฝันว่าอยู่ในบ้านทรายทองกับกองมรดกทุกอย่างส่งเสริมให้รวยเร็วรวยลดและให้เป็นเศรษฐีตั้งแต่เกมโชว์ไปถึงแม้กระทั่งเกษตรผสมผสาน ซึ่งเน้นที่รายได้มากกว่าการพึ่งตนเอง หรือการอยู่อย่างพอเพียง

นี่คือผลพวงของนโยบายพัฒนาประเทศแบบ “พุงนี้รวย” ที่ทำให้คนฝันที่จะรวยฝันที่จะมีชีวิตไปวัน ๆ เหมือนคนเล่น “เกมเศรษฐี” ฝันอยากได้ทองได้ชุมทรัพย์และได้รวยในพริบตา

นี่คือผลของการพัฒนาแบบเอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัง โดยรัฐเองได้ใช้เงินเป็นล้านล้านบาทตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมาเพื่อพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะชุมชนในชนบท ผลพวงที่เกิดขึ้น นอกจากปัญหาสารพัดที่ได้กล่าวมาแล้วยังทำให้เกิดค่านิยมใหม่ในวิถีของชุมชน ที่บูชาเงินเหนือสิ่งอื่นใด เชื่อว่าเงินสามารถเนรมิตทุกอย่างได้จึงต้องหาเงินให้ได้มากที่สุด เงินอย่างเดียวเท่านั้น อย่างอื่นเป็นเรื่องรอง วันนี้ทุกอย่างจึงพูดจาภาษาเงินกันหมด ไม่ว่าเรื่องอะไร แม้แต่เรื่องการเมือง การเลือกตั้งทุกระดับก็ต้องพูดจาภาษาเงินทุกอย่างเป็นเรื่องผลประโยชน์

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

หมู่บ้านคลองมะค่าหินก่อตั้งเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2525 หรือประมาณ 19 ปีมาแล้วส่วนใหญ่จะมาจากจังหวัด นครราชสีมา ร้อยเอ็ด ปราจีนบุรี สระบุรี นครสวรรค์ คนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

นายพวย ศิริกังวาร

นายทวี รอดวงษ์

นายจอม ทางาม

นายล้วน มุ่งโคกลาง

นายสมบุญ จันทรแจ้ง

เหตุที่มีการก่อตั้งคลองมะค่าหิน เนื่องจาก บุคคลต้องการมาจับจอง วางรากฐานในที่ดินเพื่อทำมาหากิน สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านคลองมะค่าหินเมื่อก่อนเป็นป่าเขาเป็นพื้นที่รกอากาศเป็นจะขึ้น เพราะอยู่ในป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ ไปด้วยป่าไม้มากมาย ปัจจุบันหมู่บ้านคลองมะค่าหินพื้นที่ส่วนใหญ่ มีคนจำจองเป็นที่ทำกิน ปลูกพืชไร่หลายชนิด เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง พืชสวน เช่น มะม่วง และอีกมากมายหลายชนิด อาชีพแรกที่ราษฎรหมู่บ้านคลองมะค่าหิน ส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพ เกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป

1.2.2 การพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค

เมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านคลองมะค่าหิน เมื่อ พ.ศ. 2511 สภาพถนนเป็นแบบ ดินลูกรัง มีความยาวประมาณ 1,500 เมตร แต่รวมถนนทางเข้าหมู่บ้านทั้งหมด คือ 3,000 เมตร และหมู่บ้านคลองมะค่าหินเริ่มมีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2535 และน้ำประปา เมื่อ ปี พ.ศ. 2542 มีโรงเรียนในหมู่บ้านจำนวน 1 โรงเรียน ชื่อโรงเรียนคลองมะค่าหิน เปิดสอนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมีวัด 1 วัดในหมู่บ้านชื่อวัดคลองมะค่าหิน

1.2.3 สภาพปัจจุบัน

1. ด้านประชากร

ในหมู่บ้านคลองมะค่าหินมีชุมชนครัวเรือนอาศัยอยู่ทั้งหมด 117 ครัวเรือน มีบ้าน 117 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งหมดของหมู่บ้านคลองมะค่าหินทั้งหมด 542 คน แยกเป็นชาย 272 คน หญิง 270 คน แยกประชากรตามวัยดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลำดับ	ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1	เพศ		
	- ชาย	272	0.18
	- หญิง	117	49.81
2	อายุ		
	1 วัน- 3 ปีเต็ม	31	
	3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	21	5.71
	6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	71	3.87
	12 ปี 1 วัน - 15 ปีเต็ม	54	13.09
	15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	25	9.96
	18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	245	4.01
	50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	50	45.20
	60 ปี 1 วันขึ้นไป	45	9.22
3	ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และได้เอกสารสิทธิ		8.30
	จำนวน 1-5 ไร่	9	6.38
	6-10 ไร่	17	12.05
	11-12 ไร่	33	23.40
	21- 50ไร่	68	48.22
	50 ไร่ขึ้นไป	14	9.92

ที่มา : จากการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน บร.1 เดือนธันวาคม ,2544

2. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านคลองมะค่าหิน มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 7,000 ไร่ แบ่งเป็นที่
ทำสวน 1,000 ไร่ คิดเป็น 14.28% ไร่ข้าวโพด 5,000 ไร่ คิดเป็น 71.42% ไร่ อื่นๆ 1,000 ไร่ คิดเป็น
14.28% เป็นสวนป่า

ตารางที่ 3 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำ สามารถจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ	
		ตลอดปี	ไม่ตลอดปี
บ่อน้ำเค็ม	1		/
สระน้ำ	1		/
บ่อบาดาล	6	/	

แหล่งน้ำดังที่ปรากฏตามตาราง ปัจจุบันไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เพราะขาดระบบชลประทานในการส่งน้ำไปยังพื้นที่ทำการเกษตรอย่างทั่วถึง จึงเป็นสาเหตุทำให้ได้ผลผลิตการเกษตร ไม่เต็มที่เท่าที่ควร

3. ด้านเศรษฐกิจ

1. มีร้านค้า 7 ร้าน
2. มีการเลี้ยงสัตว์ เพื่อเป็นรายได้ ดังนี้

- วัว 175 ตัว
- เป็ด 37 ตัว
- ไก่ 800 ตัว
- สุกร 7 ตัว

3. ผลผลิตจากการประกอบอาชีพ

- สวนผลไม้ 50 ไร่ ครอบคลุม ได้ผลผลิตประมาณ 3,000,000

บาทต่อปี

- ไร่ข้าวโพด 100 ไร่ ครอบคลุม ได้ผลผลิตประมาณ 6,450,000

บาทต่อปี

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน หมู่ที่ 3 ต.วังกะทะ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้าน ชาวบ้านทั้งหมดคิดเป็น 100% รู้สึกพอใจในนโยบายของรัฐบาลและมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเอง แก้ไขปัญหาร่วมกัน พัฒนาการเรียนรู้ด้านอาชีพ พัฒนาการบริหารและจัดการเงินกองทุน โดยใช้เงินกองทุน 1 ล้านบาท เป็นตัวช่วยในการพัฒนาระดับหมู่บ้าน

2) เงิน 1 ล้านบาท

ปัจจุบันสมาชิกกองทุนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาด้านอาชีพ โดยการเพิ่มทุนเดิมที่มีอยู่แล้ว สร้างโอกาสให้กับผู้ที่เริ่มจะประกอบอาชีพใหม่อีกทั้งยังส่งผลถึงยอดเงินกองทุนให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะดอกเบี้ยที่เรียกเก็บจากสมาชิกผู้กู้และดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ข้อมูลเงินฝากธนาคารออมสินสาขาปากช่อง

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านคลองมะค่าหิน มีทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วย ชาย 8 คน หญิง 7 คน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีความพร้อมเพรียงกันดี แต่การปฏิบัติหน้าที่ยังบกพร่องอยู่บ้างเนื่องจากในการแบ่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละคนยังไม่ชัดเจนจึงทำให้การปฏิบัติงานที่ล่าช้าไปได้

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน

การคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหินกระทำได้โดยมีการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี หมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

การแนะนำวิธีการทำธุรกิจของหมู่บ้าน ได้มีหน่วยงานราชการ สนับสนุนให้พัฒนาการมาเป็นผู้แนะนำวิธีการทำธุรกิจในหมู่บ้าน เช่น ธุรกิจผลไม้ดองและแช่อิ่ม ส่วนทางด้านกองทุนหมู่บ้านก็ได้มีคณะผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือในการเขียนโครงการธุรกิจที่จะขอกู้

3) การรับชำระหนี้

การรับชำระหนี้ของกองทุนได้มีการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี หมวด 7 ข้อ 35 และข้อ 36 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) การทำบัญชี

การทำบัญชีกองทุนของหมู่บ้านเทพคลองมะค่าหินนี้ คณะกรรมการไม่สามารถจัดทำเอาได้เพราะคณะกรรมการขาดความรู้ทางด้านการบัญชี ถึงแม้ว่าจะมีการอบรมจาก

หน่วยงานราชการแล้วก็ตาม การทำบัญชีของกองทุนนั้นได้มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของที่ปรึกษา กองทุนผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชี และสามารถทำบัญชีได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน

5) การช่วยการตลาด

ลักษณะการประกอบธุรกิจของหมู่บ้านคลองมะค่าหิน จะเป็นแบบครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักใคร่สามัคคีกันดีภายในหมู่บ้าน ในการหาตลาดรองรับผลผลิตก็จะต้องหาเองโดยเลือกจากพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นผู้มาติดต่อขอซื้อผลผลิตภายในหมู่บ้าน โดยที่กองทุนและหน่วยงานต่าง ๆ มิได้เข้ามาช่วยเหลือในการหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตที่เกิดจากการประกอบอาชีพตามธุรกิจที่ขอกู้แต่อย่างใด

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ผลโดยตรง

เงินกองทุน 1 ล้านบาท ส่งผลโดยตรงต่อผู้ที่ต้องการเงินกู้จำนวน 59 ราย จำนวน 900,000.- บาท

2) ผลกระทบโดยตรง

เงินกองทุน 1 ล้านบาท ส่งผลให้ผู้ที่ต้องการเงินกู้ จำนวน 59 ราย เป็นเงิน 900,000.- บาท ได้รับการอนุมัติให้ได้เงินกู้ ในวันที่ 9 มีนาคม 2545 คิดเป็น 100% ของ ผู้กู้จำนวนเงินทุนสะสมของหมู่บ้านคลองมะค่าหิน ปัจจุบันมียอดเงินฝาก 222,576 บาทและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ เดือน

3) ผลกระทบทางอ้อม

โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นโครงการที่ทำให้หมู่บ้านต้องบริหารงานกันเอง ดังนั้นเพื่อความรับผิดชอบต่อเงิน 1 ล้านบาท สมาชิกในหมู่บ้านจึงมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเงินกองทุนให้คงอยู่ต่อไป เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านให้ดีขึ้น

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) ผู้กู้มีความรู้ความสามารถในกิจการที่ตนดำเนินอยู่แล้ว คิดเป็น 100%
- 2) ผู้กู้มีสถานที่สำหรับประกอบอาชีพเดิมอยู่แล้ว โดยไม่ต้องไปเช่าที่เพื่อการเกษตร คิดเป็น 100%
- 3) ผู้กู้จำนวน 59 ราย มีหนี้สิน
- 4) ผู้กู้จำนวน 59 ราย มีหนี้สินนายทุนนอกระบบประมาณ 30 ราย

5) อาชีพหลักของผู้กู้

- เกษตรกรรม 56 ราย คิดเป็น 94.91% ของทั้งหมด
- ค้าขาย 2 ราย คิดเป็น 3.38% ของทั้งหมด
- ส่งเสริมอาชีพ 1 ราย คิดเป็น 1.69% ของทั้งหมด

6) รายได้ของครอบครัวผู้กู้มีรายได้อยู่ประมาณ

- 5,000 - 10,000 บาท 7 ราย คิดเป็น 5.98% ของทั้งหมด
- 10,001 - 20,000 บาท 15 ราย คิดเป็น 12.82% ของทั้งหมด
- 20,001 - 30,000 บาท 41 ราย คิดเป็น 35.04% ของทั้งหมด
- 30,001 - 50,000 บาท 45 ราย คิดเป็น 38.46% ของทั้งหมด
- 50,001 - 100,000 บาท 9 ราย คิดเป็น 7.69% ของทั้งหมด

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) สมาชิกผู้กู้นำเงินที่กู้มาได้รวมกับทุนเดิมที่มีอยู่แล้วนำไปลงทุนทำกิจกรรมตามที่ขอู้โดยส่วนใหญ่ไม่นิยมกู้เงินนอกระบบมาลงทุนเพิ่ม เพราะมีข้อจำกัดมากมาย เช่น ดอกเบี้ยสูงหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นบ้านและที่ดินซึ่งมีความเสี่ยงสูง
- 2) การประกอบกิจกรรมผู้กู้ทั้งหมดมีพื้นที่ สถานที่เดิมอยู่แล้ว แต่ขาดวัตถุดิบ เช่น เมล็ดพันธุ์ ยาหรือสารเคมีที่จำเป็น ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้ต้องสั่งซื้อจากภายนอกหมู่บ้าน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) สมาชิกผู้กู้ได้มีการประกอบกิจกรรมอย่างถูกต้อง เพราะมีความชำนาญในกิจกรรมที่ตนดำเนินอยู่เป็นอย่างดี
- 2) ตลาดของผู้กู้จะเป็นพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะมารับซื้อผลผลิตในพื้นที่โดยตรง
- 3) การสรรหาวัตถุดิบเพื่อประกอบกิจกรรมของผู้กู้ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ยากำจัดวัชพืชหรือสารเคมีต่าง ๆ ผู้กู้ได้ทำการจัดซื้อ จากภายนอกหมู่บ้านทั้งหมด
- 4) ผู้กู้ไม่ได้มีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นทางการ แต่ใช้วิธีการบันทึกตัวเลขอย่างคร่าว ๆ เพื่อเปรียบเทียบรายได้ กับค่าใช้จ่ายในการลงทุน ว่าการประกอบกิจกรรมมีรายได้หรือกำไรหรือขาดทุน

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

- 1) ผลโดยตรง ผู้กู้มีรายได้จากผลผลิตเพิ่มขึ้น เพราะมีทุนเพิ่มขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรงจากผู้กู้ได้มีการพัฒนาเทคนิควิธีและวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เพราะมีข้อจำกัดอยู่ที่ว่าต้องทำให้ดีที่สุด เพื่อผลตอบแทนที่สูงและจะได้มีเงินชำระหนี้เงินกองทุน

3) ผลกระทบทางอ้อม การประกอบกิจกรรมของผู้กู้ทำให้มีการช่วยเหลือกันระหว่าง กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงสัตว์ ผู้กู้มีรายได้พอเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว มีแรงงานอยู่จำนวนหนึ่งที่กลับมาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ในการประกอบกิจกรรมตามโครงการที่ได้ขอผู้

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ การเลี้ยงสัตว์ปีก หรือ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง สามารถสรุปวิธีการดำเนินการได้ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

- 1) โรงเรือนที่แข็งแรง
- 2) ระบบสาธารณูปโภค
- 3) อาหาร
- 4) ยารักษาโรค
- 5) พันธุ์ไก่พื้นบ้านที่สมบูรณ์

ในการเลี้ยงไก่พื้นบ้านนี้จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การได้จำหน่ายไก่ภายในหมู่บ้าน และได้ขายไข่ไก่ตามหมู่บ้านเพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง และยังสามารถนำไปขายยังตลาดได้ในหน้าเทศกาลต่าง ๆ ทำให้การขายไข่ได้ราคาที่ดีกว่าขายอยู่กับบ้าน แต่ในการเลี้ยงไก่นี้จะต้องดูแลไม่ให้ไก่เป็นโรคติดต่อ เพื่อปริมาณที่จำหน่ายควรที่จะจำหน่ายเป็นรุ่น ๆ ไปเพื่อที่จะได้มีเงินหมุนเวียนเลี้ยงครอบครัวได้ตลอดไป

อาชีพค้าขาย

ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ แหล่งลูกค้า ความต้องการบริโภคสินค้า สินค้าที่ดีมีคุณภาพการบริการที่ดีมีเงินหมุนเวียน

กระบวนการที่ดี ได้แก่

- 1) การบันทึกบัญชีในการซื้อสินค้า
- 2) การควบคุมสินค้า (การจัดซื้อและการตรวจนับสินค้า)
- 3) การจำหน่ายและบริการที่ดี
- 4) การคำนวณกำไรหรือขาดทุน

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1 ผลที่เกิดจากตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

- 1) การมีอยู่มีกินที่สามารถตอบสนองความต้องการด้านอาหาร ที่อยู่อาศัยเสื้อผ้า และยารักษาโรค
- 2) ความสามัคคีในการประกอบอาชีพ เช่น การช่วยเหลือจนเจือระหว่างกลุ่มอาชีพ คือ มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ การรวมกลุ่มทำให้องค์กรประชุมประจำเดือน และการประชุมประจำเดือนจะส่งผลให้สมาชิกไว้ใจ และชาวบ้านที่ไว้ใจจะสมัครเพิ่มขึ้น การรายงานความก้าวหน้าของกิจกรรมทำให้สมาชิกสามารถตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสได้ ได้ผู้นำกลุ่มที่มีความซื่อสัตย์ที่เกิดขึ้นจากความไว้ใจในการรวมกลุ่ม ได้ศึกษาหาความรู้ในการประกอบอาชีพในกลุ่มผู้กู้เงินด้วยตนเอง
- 3) บัณฑิตมีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจ
- 4) รัฐบาลได้ข้อมูลที่เป็นจริง เปรียบเสมือนทุนทางข้อมูลในระยะยาว

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน พบว่า

- 1) ประชาชนในหมู่บ้าน มีความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วม
- 2) ความพร้อมของระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนที่สอดคล้องและเกื้อกูลกันระหว่างเงินกองทุน 1 ล้านบาท และเงินฝากออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- 3) สมาชิกมีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาอาชีพให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น
- 4) สมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้มีอำนาจในการจับจ่ายมากขึ้น

5.2 ปัจจัยด้านบวก และด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวก

- 1) ความสามัคคี ความตั้งใจจริง
- 2) ความมั่นคงทางการเงินของกลุ่ม
- 3) การพัฒนาทางเทคโนโลยี
- 4) ความต้องการในสินค้าและบริการ

ปัจจัยด้านลบ

- 1) ความอิจฉาริษยา กล่าวผู้อื่นได้ดีกว่า

- 2) การฝากเงินตั้งจะรายเดือนไม่ตรงตามกำหนด ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์ไม่แข็งแรง
- 3) ความท้อแท้ในการประกอบอาชีพอันเนื่องมาจากฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงสภาพดินทรุดโทรม ขาดแหล่งน้ำ

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

- 1) มีการรวมกลุ่มอาชีพ องค์กร
- 2) เศรษฐกิจระดับฐานรากดีขึ้น
- 3) มีการพึ่งตนเอง
- 4) ความสามัคคีในชุมชน
- 5) กระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของสมาชิก หมู่บ้านคลองมะค่าหิน

- 1) ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องมีการประชุมประจำ
- 2) การมีครอบครัวอบอุ่น
- 3) มีความสามัคคี มีคุณธรรม
- 4) แต่ละคนมีความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง
- 5) มีความเสียสละของผู้นำ และทำดีเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น
- 6) สมาชิกทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 7) การหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านคลองมะค่าหิน สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองบ้านคลองมะค่าหิน

1.2 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

1.3 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในบ้านคลองมะค่าหินและระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

2.2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหินในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน

2.3 ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

2.4 กีบรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2.5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียน

3. ผลการดำเนินการ

3.1 ผลการประเมินระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้รู้

3.1.1 กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน มีระเบียบกองทุนซึ่งใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานและปฏิบัติงาน

3.1.2 การแนะนำส่งเสริมผู้กู้ สมาชิกภายในหมู่บ้านได้รับการแนะนำการประกอบอาชีพตามวิธีแผนใหม่ของการพัฒนาการอำเภอปากช่อง และดำเนินงานตามแบบแผนทฤษฎีที่ว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ผลการประเมินระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

3.2.1 สมาชิกผู้กู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพตามโครงการที่ขอกู้

3.2.2 สมาชิกได้มีการพัฒนาเทคนิควิธีการทำงานโดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.2.3 สมาชิกสามารถจัดหาวัตถุดิบที่ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะมีทุนพอเพียง

3.2.4 สมาชิกสามารถชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับกองทุนได้

3.3 ผลการประเมินเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้แต่ละราย

3.3.1 สมาชิกมีการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิต ส่งผลให้มีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้น

3.3.2 สมาชิกมีการพัฒนาปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น

3.3.3 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

4. อภิปรายผล

4.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน

4.1.1 กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน ร่วมกันก่อตั้ง มีการปล่อยเงินกู้ 2 ครั้ง มีแนวโน้มว่าผู้กู้จะสามารถชำระคืนได้ทั้งหมด

4.1.2 กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน มีการจัดระบบการบริหารกองทุน โดยมีคณะกรรมการกองทุน โดยมีการแบ่งแยกหน้าที่กันทำงาน มีระเบียบกองทุนที่ชัดเจน

4.1.3 กองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหินเปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุน คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอและมีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน

4.1.4 คนในหมู่บ้านคลองมะค่าหิน มีการรวมกลุ่ม มีการออมทรัพย์ คือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และมีการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่

4.1.5 คนในหมู่บ้านคลองมะค่าหินมีความซื่อสัตย์ สามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่มีเพียงบางกลุ่มที่มีความขัดแย้งกัน

4.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลทางด้านบวกและทางด้านลบ

4.2.1 ปัจจัยทางด้านบวก

1) ความสามัคคีของสมาชิกในหมู่บ้านและความตั้งใจจริงในการประกอบกิจกรรมเพื่อจะได้ผลสำเร็จและได้ผลตอบแทนที่สูง

2) สมาชิกได้มีการพัฒนาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีการลดต้นทุนการผลิต

3) ความต้องการในสินค้าและบริการ ซึ่งนับเป็นปัจจัยกระตุ้นที่ดี ที่ทำให้สมาชิกปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

4) ความมั่นคงของกลุ่ม เพื่อที่กลุ่มจะได้ประสบผลสำเร็จ

4.2.2 ปัจจัยทางด้านลบ

1) การเป็นหนี้สินธนาคารและนายทุนนอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่สูง

2) ทรัพยากรธรรมชาติไม่เอื้ออำนวย เช่น น้ำ ดิน

3) สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง เช่น ฝนตกไม่ตามฤดูกาล

4) การระดมเงินออมของกลุ่มยังไม่แข็งแรง

4.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของชาวบ้านคลองมะค่าหิน

4.3.1 ความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน

4.3.2 ความขัดแย้ง

4.3.3 การมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้

4.3.4 มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม

4.3.5 การเสียสละทำประโยชน์ให้ส่วนรวม

4.4 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

4.4.1 ผลกระทบโดยตรง

1) สมาชิกมีเงินลงทุนเพิ่มในการประกอบอาชีพ

2) สมาชิกสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินที่มีอยู่

3) สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่

4.4.2 ผลกระทบโดยอ้อม

1) สมาชิกกองทุนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

2) หมู่บ้านมีความสุข เพราะชาวบ้านมีงานทำ มีการพึ่งพาตนเอง

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้พบบางประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการกองทุน ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขระเบียบบังคับกองทุน

5.1.1 ควรมีการยืดระยะเวลาในการชำระคืนหนี้เงินกู้ โดยพิจารณาตามลักษณะอาชีพ และวัตถุประสงค์ของการกู้

5.1.2 ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ที่แน่นอนโดยการอนุมัติเงินกู้เกินกว่าปกติ

5.1.3 ควรมีการจดทะเบียนกองทุนเป็นนิติบุคคลเพื่อรองรับปัญหาภายนอกหน้าในการฟ้องร้องการชำระหนี้ตามกฎหมาย

5.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

5.2.1 ความโปร่งใสในการบริหารงาน โดยการทำเอกสาร หลักฐานแสดงยอดตัวเลขในที่ประชุม

5.2.2 ควรมีการทำผังงาน หรือสายงานเพื่อแบ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการกองทุนให้ชัดเจน เพื่อกรรมการกองทุนจะได้เรียนรู้งานร่วมกัน

5.2.3 การปล่อยเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหินควรมีการปล่อยเงินกู้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

- 1) การนำเงินไปหมุนเวียนก่อนฤดูกาลทำงาน ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงในการได้เงินกลับคืนมาประกอบกิจกรรมตามโครงการที่ขอกู้
- 2) สามารถชำระหนี้คืนกองทุนได้ เพราะการดำเนินงานสิ้นสุดระยะเวลา 1 ปี

5.3 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของผู้กู้

5.3.1 ผู้กู้ควรมีการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของโครงการ เพื่อทราบตัวเลขที่แท้จริง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการประกอบกิจกรรมของผู้กู้

5.3.2 การทำกิจกรรมของผู้กู้ ควรทำในลักษณะหมุนเวียนเช่น การเลี้ยงสัตว์ จะทำการซื้อพันธุ์สัตว์ จำนวน 3 รุ่น คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนไม่ขาดตอนจากการขายพันธุ์สัตว์ตามขนาดของแต่ละรุ่นไป

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
จังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . คู่มือสำหรับประชาชน
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , สำนักงาน . 2544 . ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 . กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคลองมะค่าหิน . 2544 . ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
คลองมะค่าหิน . นครราชสีมา.
- นิศา ชูโต . 2538 . การประเมินโครงการ . กรุงเทพมหานคร : พิเอน การพิมพ์.
- มาตรการสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม . 2542 . ประชาชาติธุรกิจ . 12-15 สิงหาคม
2542 , หน้า 15.
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี . 2542 . การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ . พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชาบีโอโอบุณผู้นำท้องถิ่นเสริมยุทธศาสตร์การลงทุน . 2545 . อาทิตยวิเคราะห์รายวัน . 16
สิงหาคม 2545 , หน้า 23.
- สถาบันราชภัฏ , สำนักงาน . 2544 . ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ . กรุงเทพฯ.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ) . 2544 . รวมบทความทางการประเมินโครงการ . พิมพ์ครั้งที่
6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม . สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.